

Utvidet praksisbegrep i lærerutdanningene

Innhold

Anbefalinger for arbeid med utvidet praksis	1
Begrepet <i>utvidet praksis</i>	5
Eksempler fra norske lærerutdanningsinstitusjoner	11
Studentenes opplevelse av egen lærerutdanning	23
Fra data til anbefalinger – Rådets arbeid med oppdraget	30

Anbefalinger for arbeid med utvidet praksis

Begrepet *utvidet praksis* lanseres av Faglig råd for Lærerutdanning 2025. Imidlertid finnes det allerede mange eksempler på utvidet praksis i norsk lærerutdanning. Begrepet favner læringsformer og bruk av arenaer som går utover undervisningsformer og læringsaktiviteter som tradisjonelt har forekommet i lærerutdanningene. En slik utvidet praksis etterlyser også studenter og nyutdannede lærere mer av i utdanningen.

Rådet anbefaler å utvide forståelsen av praksisbegrepet med tanke på å **fremme studentenes mestringstro, skjønnsutøvelse og profesjonelle praksis**. Dette kan skje gjennom

- å skape sterkere sammenheng mellom undervisning og læringsaktiviteter på campus og i barnehager/skoler basert på en felles visjon om profesjonell praksis, der studenten sammen med de andre aktørene inngår som aktører i et partnerskap
- å øke omfanget av læringsaktiviteter som inkluderer øving på og refleksjon over egen profesjonsutøvelse. Dette bør skje både på campus og på praksisinstitusjonene
- å bidra til at praksis i lærerutdanningen omfatter alle sentrale aspekter ved profesjonsutøvelsen og har tydelig progresjon

Vi grupperer våre anbefalinger i tre områder: 1) undervisning og læringsaktiviteter på campus, 2) barnehage og skole som læringsarena og 3) politikktutforming og kunnskapsutvikling.

1. Undervisning og læringsaktiviteter på campus

Undervisning og læring på campus kan og bør bli mer praksisrelevant. Rådet anbefaler å bruke arenaen til å gi lærerstudentene mer erfaring og styrke deres handlingskompetanse som lærer. Studentene bør få innta en utforskende og aktivt deltakende rolle i egen læring, også når det gjelder det å utøve rollen som lærer. De handlingsorienterte lærings situasjonene på campus bør være praksisnære og gi rom for refleksjon. Aktører i barnehager og skoler bør derfor involveres aktivt i undervisning og læringsaktiviteter på campus.

Hvordan oppnå dette?

Kunnskapsdepartementet bør

- lage incentivordninger for at lærerutdanningene skal bruke potensialet som ligger i delte stillinger, bistillinger, hospiteringsordninger og samarbeid med barnehager og skoler
- bidra økonomisk og legge juridisk til rette for bruk av innhold og læringsressurser fra praksisfeltet på campus

Lærerutdanningene bør

- legge til rette for et bredt repertoar av erfaringsbaserte yrkesnære aktiviteter på campus, for eksempel gjennom simulering, rollespill, case, modellering og arbeid med kunstig intelligens
- sørge for at studentene får tilstrekkelig kunnskap om og erfaringer med temaer som studenter og praksisfelt mener det er for lite av i lærerutdanningen, som tilpasset

opplæring, foreldresamarbeid og samarbeid med laget rundt barnet og eleven, og ha jevnlig dialog med studenter og praksisfeltet for å avdekke hvilke temaer som ikke vies nok oppmerksomhet

- tydeliggjøre studentenes progresjon som profesjonsutøver i veiledningen
- involvere aktører fra barnehager og skoler i undervisning og læringsaktiviteter på campus
- legge til rette for langsiktig samarbeid i profesjonelle læringsfellesskap hvor lærerutdannere på campus og i barnehager/skoler kan dele erfaringer og utvikle praksis
- bruke potensialet som ligger i incentivordninger for delte stillinger, bistillinger og hospiteringsordninger

Barnehager, skoler og eiere bør

- bidra i design av og gjennomføring av læringsarbeidet på campus
- bidra aktivt i profesjonelle læringsfellesskap med lærerutdannere på campus

Studentene bør

- etterspørre kunnskap og innta en utforskende og deltakende rolle i egen profesjonsutvikling

2. Barnehage og skole som læringsarena

Det er et stort potensial for læring i praksisarenaer som barnehage og skole. Rådet anbefaler at lærerstudenter får bred erfaring fra praksis i barnehage/skole, både i og i tillegg til de rammeplanfestede praksisperiodene. Læringsarbeidet bør ha en tydelig progresjon, og arbeidet bør gjenspeile et bredt spekter av læreres arbeidshverdag, herunder barnehagen og skolen som organisasjon og internt og tverrsektorielt samarbeid. Læringsarbeidet bør kobles til arbeidskrav og oppgaver på campus for å sikre god sammenheng i studiet. Barnehage- og skoleeiere bør legge til rette for samarbeid med lærerutdanninger som ivaretar muligheter for læring som ligger i et utvidet praksisbegrep.

Hvordan oppnå dette?

Kunnskapsdepartementet bør

- gi lærerutdanningene økonomisk og juridisk handlingsrom til å tilpasse bruken av barnehager og skoler som praksisarenaer til lokale forhold, muligheter og behov
- styrke finansieringen av rammeplanfestet praksis i lærerutdanningene

Lærerutdanningene bør

- sørge for at både studenter og lærerutdannere på campus har tette, forpliktende og langvarige samarbeidsrelasjoner med ansatte i barnehager/skoler
- systematisere samarbeid med barnehager/skoler og integrere bruken av praksisarenaer i lærerstudentenes arbeidskrav, oppgaver og refleksjon for å sikre hensiktsmessig relevans, progresjon og at studentene opplever kontinuitet
- ha tydelige og ambisiøse forventninger til studenters læring i praksissituasjoner

2025

Barnehager, skoler og eiere bør

- åpne barnehager og skoler for studenters læringsarbeid utover rammeplanfestede praksisperioder
- inkludere studentene i barnehagens og skolens profesjonsfellesskap
- utvikle studentenes samarbeidskompetanse med kolleger, foresatte og øvrige aktører

Studenter bør

- oppsøke og etterspørre situasjoner som gir innsikt i profesjonsutøvelse

3. Politikktforming og kunnskapsutvikling

Styringsdialoger, rammeplaner og andre rammebetingelser, samt forskning og utviklingsarbeid setter rammer for arbeid med lærerutdanning. Rådet anbefaler å ta i bruk potensialet i et utvidet praksisbegrep i både politikktforming, styring og samarbeid om lærerutdanning. Utdanninger bør være solid forankret i forskning og erfaring. Derfor anbefaler Rådet å legge til rette for økt kunnskapsutvikling og -deling om utvidet praksis. Forpliktende partnerskap bør danne grunnlag for samarbeid om lærerutdanning.

Hvordan oppnå dette?

Kunnskapsdepartementet bør

- legge en utvidet forståelse av praksisbegrepet til grunn i styringsdokumenter for lærerutdanningene, som et tillegg til rammeplanfestet praksis i barnehager og skoler
- etterspørre arbeid med utvidet praksis i styringsdialogen med universitetene og høyskolene
- lage et forskningsprogram for utvidet praksis som skal finansiere forskningsbasert utprøving av ulike design
- tildele støtte til arbeid med utvidet praksis i lærerutdanningene slik at kunnskap kan utvikles og deles og tas i bruk av andre institusjoner
- oppfordre til langsiktig forpliktende samarbeid i partnerskap, og sikre god overgang mellom utdanning og yrke ved å sikre alle nyutdannede systematisk veiledning av godt kvalifiserte veiledere de første årene i yrket

Lærerutdanningene bør

- inngå langsiktig forpliktende partnerskap med barnehager, skoler og deres eiere og legge et utvidet praksisbegrep til grunn for samarbeid om lærerutdanning
- sette i gang prosjekter og lokalt utviklingsarbeid som kan bidra til å utvikle nye og innovative løsninger innenfor utvidet praksis
- formidle resultater og bygge internasjonale nettverk med andre lærerutdanningsinstitusjoner for å lære av lærerutdannere i andre kontekster
- bruke forskning og etablerte partnerskap med eiere, barnehager og skoler til å identifisere temaer som vies for lite oppmerksomhet, og yrkesrelevante praksiser som studentene kan ha utbytte av å øve på utenom rammeplanfestet praksis

2025

Barnehage- og skoleeiere bør

- inngå langsiktige forpliktende partnerskap med lærerutdanninger, sikre struktur og systematikk i samarbeidet og legge til rette for at barnehager og skoler kan åpnes opp for studenters læringsaktiviteter utover rammeplanfestet praksis

Begrepet *utvidet praksis*

Praksis i lærerutdanningene har ofte vært forstått og organisert som et antall rammeplanfestede dager på en bestemt arena, som barnehage eller skole. Med utgangspunkt i [Lærerutdanning 2025](#) *Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene* har Faglig råd for Lærerutdanning 2025 utforsket hvilke muligheter som ligger i en utvidet forståelse av praksisbegrepet. Med et *utvidet* praksisbegrep mener Rådet læringsformer og -arenaer som gjerne går utover de undervisningspraksisene og læringsaktivitetene som tradisjonelt har vært brukt i lærerutdanningene.

Hvorfor utvide praksisbegrepet?

Studentenes opplevelse av den manglende praksisrelevansen i campusundervisningen har vist seg å være en vedvarende utfordring for lærerutdanningene (NOKUT, 2022). Studentene ytrer at utdanningene er frakoblet den praksisnære kunnskapen (Meld. St. 19 2023–2024, s. 31). Nyutdannede lærere sier de kjenner at de ikke strekker til, fordi de mangler relevante erfaringer fra utdanningen med for eksempel foreldresamarbeid, organisasjonsutvikling, tilpasset opplæring og oppgaver knyttet til ledelse (Finne et al., 2017). Studentene etterlyser også arenaer der de kan eksperimentere, improvisere, feile og øve på å håndtere det uforutsette (Skotheim, Kaldahl & Johannessen, 2023). Dette peker på det er et behov for å *utvide* praksisbegrepet.

Formålet med et utvidet praksisbegrep er å bidra til å fremme helhet og sammenheng mellom utdanning og framtidig yrkesutøvelse gjennom å utvide lærerstudentenes erfaringsbaserte repertoar. Denne intensjonen er i tråd med strategien *Lærerutdanning 2025*. Strategien peker på at en av de gjenstående utfordringene er praksisrelevans, og at «Campusundervisningen og praksisfeltet har i for stor grad vært to adskilte arenaer» (s. 11). Et utvidet praksisbegrep inkluderer utvidet *tilgang* til praksisarenaer og utvidet *bruk* av læringsformer, slik at campus og barnehage/skole knyttes tettere sammen gjennom hele utdanningsløpet.

Intensjonen er videre å møte de samfunnsmessige endringene som barnehagen og skolen inngår i. Endrede krav og økte forventninger fra samfunnet og større mangfold i barne- og elevgruppen utfordrer den tradisjonelle lærerrollen. Studentene trenger ifølge ovennevnte strategi høyere samarbeidskompetanse. De må være faglig og emosjonelt forberedt på å møte større variasjon i oppgaver og å samarbeide med andre yrkesgrupper for å legge til rette for utvikling og læring (Meld. St. 6 (2019–2020)). Videre må de kjenne til barnehagen og skolen som systemer og sosiale institusjoner.

Øving og refleksjon i autentiske situasjoner er viktig for læring. Men det kan også være vanskelig eller etisk utfordrende å utvikle læringsaktiviteter som skjer i virkelighetsnære situasjoner, som foreldresamtaler, sensitive eller spente relasjoner, eller situasjoner som krever improviserte beslutninger eller at studentene kan prøve på nytt. Da kan både rollespill og [teknologistøttede simuleringer](#) supplere erfaringer med tilnærmede realistiske situasjoner i arbeidet med utvikling av lærerstudentenes kompetanse. Kunstig intelligens (KI) vil også kunne bidra til å utvide både studentenes repertoar og praksisnære aktiviteter siden KI kan brukes for å etablere trygge omgivelser der studenter kan eksperimentere og lære av feil.

Rådets utgangspunkt

Studentene gir i dialogkonferansen uttrykk for at de føler seg godt forberedt på sentrale oppgaver i yrkeslivet som lærere i barnehage og skole. Disse oppgavene handler om faglig kompetanse og faglig veiledning, og planlegging og gjennomføring av aktiviteter for læring og utvikling. Men dette er bare noen av de oppgavene (nyutdannede) lærere møter. Mange av disse oppgavene krever også ulike samarbeidsformer og deltakelse i profesjonsfelleskap.

Rådet legger derfor til grunn at partnerskap «skal bidra til utvikling og realisering av visjonen om profesjonell praksis, der studenten sammen med de andre aktørene inngår som subjekt» (Faglig råd for Lærerutdanning 2025, 2020, s. 14). I arbeidet med partnerskapsrapporten (Faglig råd for Lærerutdanning 2025, 2020) viste vi til at såkalte tredje rom (Daza et al., 2021) kan gi nye muligheter for samarbeid. Ved å bruke delte stillinger, la praksisfeltet delta i emneplanlegging og [oppgaveutforming](#), og la lærerutdannere hospitere i barnehager og skoler åpner man for samarbeid ved at aktørene møtes og bidrar på hverandres arenaer. Slik kan erfaringsbaserte og akademiske kunnskapsformer kobles. Gjennom dette fremmes helhet og sammenheng mellom studentenes utdanning og deres fremtidige yrkesutøvelse.

Når vi nå setter søkelyset på utvidet praksis, komplementerer vi Rådets tidligere arbeid med partnerskap og et organisatorisk perspektiv ved å legge *studentenes perspektiv* tydeligere til grunn. Konkret vil det si at Rådet gjennom et utvidet praksisbegrep vil fremme studentenes *læring gjennom utforskning og deltakelse* i utdanningsløp utviklet i partnerskap. Premisset som ligger til grunn for å lansere et utvidet praksisbegrep, er forskning om studenters læring (Sawyer, 2014) og læringssituasjoner hvor studentene lærer gjennom å prøve ut, delta aktivt og oppleve realistiske (autentiske) situasjoner fra framtidig arbeidsliv. På samme måte skal nyutdannede lærere i sine første yrkesår oppleve å ha hatt tidligere erfaringer med å mestre mange av oppgavene og situasjonene de nå møter. Rådets intensjon er å øke korrespondansen mellom det studentene møter under utdanningen og i yrkeslivet, det vil si studiets økologiske validitet (Säljö, 2020).

Hva kan begrepet utvidet praksis innebære?

Arbeid med utvidet praksis innebærer å rette oppmerksomheten mot studentaktive deltakelsesformer som samlet gir høy grad av yrkesrelevans. Det er et mål at studenten i sterkere grad skal være *en aktiv deltaker* i egen utdanning, ikke bare bli eksponert for problemstillinger og temaer i form av forelesninger eller seminargrupper. Derfor har Rådet rettet blikket mot et *handlingsorientert* begrep. Begrepet legger vekt på større aktørskap gjennom flere realistiske erfaringer, motivert av en antakelse om at studentene gjennom aktørskapet vil utvikle større mestringstro (Bandura, 1977; Hong, 2010).

Begrepet åpner for flere muligheter enn det som i dag er den tradisjonelle gjennomføringen av obligatorisk og rammeplanfestet praksisopplæring. Utvidet praksis innebærer at studenters praksiserfaringer også integreres i innholdet i undervisning og som læringsaktiviteter på campus. Dette skal ikke bare skje i form av refleksjon over egen praksis, men også som praktisk øving på undervisning i fag eller ledelse av pedagogisk arbeid med barn og elever (Grossman, Hammerness & McDonald, 2009; McDonald, Kazemi & Kavanagh, 2013).

Intensjonen til Rådet er ikke å formulere en presis definisjon (se for øvrig Blikstad-Balas, 2013) om vage begreper i utdanningsforskning), men å synliggjøre mulighetene som begrepet kan åpne for. Utvidelsen kan omfatte erfaringer med både faglig-pedagogisk utviklingsarbeid og profesjonsrelevante utfordringer. Hensikten er å gjøre studentene (som nyutdannede lærere) bedre i stand til både å møte barn og elevers forutsetninger og behov og å forstå hele barnehagen/skolen som organisasjon og mangfoldige profesjonsfellesskap.

Utvidet praksis skal fremme *studentaktiviteter som er utforskende og yrkesrelevante*, og som dermed gir studentene et bredere erfaringsgrunnlag for å mestre yrkesutøvelsen. Utvidelsen av praksisbegrepet kan skje i tillegg til at man bruker vanlige undervisningspraksiser og læringsaktiviteter i lærerutdanningene. Målet er også å fange opp temaer som kan ha vært underrepresentert i lærerutdanningen, eller som av praktiske hensyn har blitt «presentert» for studentene i form av forelesninger eller seminarer eller gjennom faglitteratur i stedet for å åpne for studentaktive læringsformer og erfaringsbasert læring. I notatet om eksempler kan vi finne rikholdige beskrivelser av originale eller innovative praksiser som kan skape bedre sammenheng og helhet mellom de akademiske og de erfaringsbaserte kunnskapsformene.

Et utvidet praksisbegrep skal ikke bare forstås som et mulig botemiddel på mangler i eksisterende utdanning. Både faglitteraturen og samtidig debatt speiler lærere som trives i arbeidet med barn og unge, fag, læring og undervisning. I dialogseminarene kom også dette til syne. Lærerrollen omfatter *design* eller formgivning av læringsforløp og læringsomgivelser, og det å legge til rette for utvikling av barn og unge i et større samfunnsmessig perspektiv (Laurillard, 2012; Vestøl & Lund, 2017). Læreres kreativitet, utviklingsorientering og faglige ekspertise er bærende elementer i et utvidet praksisbegrep. Rådet mener at å fremme slike dimensjoner kan virke rekrutterende for utdanningene.

Hvordan utvide praksis i lærerutdanningene?

Tre innganger til å utvide praksis: form, arena og tid

Innramming av utvidet praksis kan handle dels om varierte læringsformer (hvordan), dels om bruk av læringsarenaer (hvor), og dels om tid og progresjon i læringsarbeidet (når).

Formene for utvidet praksis er ment å gi studentene et større repertoar ved at de får delta og reflektere i sammenheng. Et godt eksempel er å bruke video, slik at studentene får reflektere over sin egen praksisutøvelse sammen med veiledere og medstudenter. Videoer med gode eksempler fra barnehage/skole bidrar også til å øke campus- og praksislærernes samlede repertoar for modellering av profesjonsutøvelse. (Digitale) simuleringer, rollespill og iscenesettelser, mikroundervisning, hverandreveiledning, kollektiv refleksjon knyttet til case og *lesson study* åpner også for nye muligheter (se Njå & Forsström, 2023).

Læringsssituasjonene kan slik legge til rette for at studentene utvikler ulike måter å håndtere utfordrende situasjoner på og en evne til å reflektere over og begrunne valg av strategi.

Arenaene viser til hvor kompetansen kan utvikles. Dette kan være på campus eller i en barnehage eller skole, men også andre steder, for eksempel vitensentre eller ute i naturen. Arenaene kan også være digitale, gjerne i kombinasjon med fysisk veiledning og

refleksjonssamtaler. Ofte kan ulike arenaer kombineres gjennom mobil teknologi, og/eller at lærerutdannere fra både akademia og praksisfeltet får bedre tilgang til hverandres arenaer.

Med *tid* mener vi at utvikling foregår mer syklisk og i form av 'sløyfer' (se Advisory Panel for Teacher Education, 2020), ikke som en lineær og sekvensiell tilegnelse av bestemte ferdigheter eller kompetanse. Som studentene også pekte på i dialogkonferansen, handler tidsdimensjonen om progresjon, modning og hva som utvikles i selve kvalifiseringen, og hva som videreutvikles både i det første året i yrket og i et lengre perspektiv. Læreres profesjonelle utvikling er et dynamisk samspill mellom kjerneelementer (identitet, mangfold, sosiale endringer, teknologi osv.), og som er knyttet til ulike nivåer; personlig, lokalt, nasjonalt og globalt. Dette er nærmere beskrevet og illustrert i [den konseptuelle modellen](#) fra *InFoTEd – International Forum for Teacher Educator Development*. Ovenfor har vi også pekt på at volumet av praksiserfaringer kan økes ved å bruke grensekryssing (for eksempel delte stillinger, hospiteringsordninger, forpliktende partnerskap) og innovative aktiviteter, og at det ikke er ensbetydende med at antallet dager i de obligatoriske praksisperiodene utvides.

Konklusjon

Rådet mener man kan høste betydelige gevinster ved å utforske nye studentaktiviteter som kan utspille seg på både fysiske og digitalt distribuerte arenaer. Campusundervisningen og praksisfeltet har et felles ansvar for dette og for å prioritere temaer som får for lite oppmerksomhet. Å forholde seg til et utvidet praksisbegrep kan dreie seg om å bidra til å utvikle studentenes mestringstro og -opplevelse, både kollektivt og individuelt, samt opparbeide psykologisk motstandskraft (*resiliens*, se f.eks. Zhang & Lou, 2023) hos studenter som møter krevende oppgaver fra første yrkesdag (Hong, 2010). Men dette forutsetter at profesjonsfellesskapet og «laget rundt studenten» er aktivert (Kunnskapsdepartementet, 2019; Faglig råd for Lærerutdanning 2025, 2020). Krevende oppgaver kan ikke løses alene.

Laget rundt lærerstudenter og nyutdannede lærere blir derfor nødvendig i en slik kontekst. En rekke oppgaver har gradvis flyttet inn i læreryrket (Borg, Drange, Fossetøl & Jarning, 2014). En del av disse oppgavene har ført til at lærere må forholde seg til flere yrkesgrupper (blant andre barnevernspedagoger, sosionomer, jurister og informatikere) med betydning for egen yrkesutøvelse. Laget rundt studenten omfatter derfor lærerutdannere både på campus og i praksisfeltet, relevante yrkesgrupper, samt de som utformer politikk lokalt og nasjonalt. Dette krever også nye former for samarbeid som del av en utvidet praksis.

Gjennom denne teksten har Rådet søkt å operasjonalisere et utvidet praksisbegrep. I oppdragsbeskrivelsen for Rådet heter det: «Vi vil rette blikket mot hvordan studentene forberedes til å praktisere komplekse situasjoner i læreryrket.» Vi har gjort dette ved å lansere og ramme inn begrepet utvidet praksis, og vi har knyttet det til dimensjonene arena, form og tid for å vise mulighetene. Vår forståelse av begrepet er brukt som analytisk linse for å bygge bro mellom datamaterialet (eksempler fra norske institusjoner, erfaringer formidlet i dialogkonferanse, og forskningsbaserte studier) og de anbefalingene som følger.

Referanser

- Advisory Panel for Teacher Education. (2020). *Transforming Norwegian Teacher Education: The Final Report for the International Advisory Panel for Primary and Lower Secondary Teacher Education*. NOKUT.
<https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2020/transforming-norwegian-teacher-education-2020.pdf>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215.
- Blikstad-Balas, M. (2013). Vague Concepts in the Educational Sciences: Implications for Researchers. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58(5), 1–12.
<https://doi.org/10.1080/00313831.2013.773558>
- Borg, E., Drange, I., Fossetøl, K. & Jarning, H. (2014). *Et lag rundt læreren*. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/et-lag-rundt-lareren/>
- Daza, V., Gudmundsdottir, G. B., & Lund, A. (2021). Partnerships as third spaces for professional practice in initial teacher education: A scoping review. *Teaching and Teacher Education* (102). <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103338>
- Faglig råd for Lærerutdanning 2025 (2020). *Partnerskap for kvalitet i lærerutdanningene. Anbefalinger fra Faglig råd for Lærerutdanning 2025*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e29c3dc21bfa4edc9308f2fc6908afb3/partnerskap-for-kvalitet-i-larerutdanningene-004.pdf>
- Fagleg råd for Lærerutdanning 2025 (2022). *Arbeid med bachelor- og masteroppgåver lærerutdanningene*.
<https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/429/2022/12/Rapport-BAMA.pdf>
- Finne, H., Mordal, S. & Ullern, E.F. (2017). *Oppfatninger av kvalitet i lærerutdanningene 2016*. SINTEF. <https://sintef.brage.unit.no/sintef-xmlui/handle/11250/2569677>
- Grossman, P., Hammerness, K. & McDonald, M. (2009). Redefining teaching, re-imagining teacher education. *Teachers and Teaching*, 15(2), 273–289.
- Hong, J. Y. (2010). Pre-service and beginning teachers' professional identity and its relation to dropping out of the profession. *Teaching and Teacher Education*, 26, 1530–1543.
http://www.touchstonelearnings4.com/uploads/4/0/5/9/4059357/1._hong2010.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Lærerutdanningene 2025. Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-strategi-for-larerutdanningene/id2555622/>
- Laurillard, D. (2012). *Teaching as a Design Science. Building Pedagogical Patterns for Learning and Technology*. Routledge.
- Meld. St. 6 (2019–2020). *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/>

- McDonald, M., Kazemi, E. & Kavanagh, S.S, 2013). Core Practices and Pedagogies of Teacher Education: A Call for a Common Language and Collective Activity. *Journal of Teacher Education*, 64(5), 378–386.
- Njå, M. B. & Forsström, S. (2023). *Eksempler på utvidet praksis i lærerutdanninger: en tematisk oversikt over studerte praksiser* (rapport 3/2023). Kunnskapssenter for utdanning, Universitetet i Stavanger. <https://www.uis.no/sites/default/files/2023-12/Rapport%20KSU%20-%20Eksempler%20på%20utvidet%20praksis%20i%20lærerutdanninger.pdf>
- Sawyer, R.K. (2014). Introduction. The New Science of Learning. I R.K. Sawyer (Red.), *The Cambridge handbook of The Learning Sciences* (s. 1–16). Cambridge University Press.
- Skotheim, T., Kaldahl, A.-G. & Johannessen, B. (2023). Hvordan få til en bedre praksis i lærerutdanningen - lærerstudentene svarer. *Bedre Skole*, 35(1), 71–75.
- Säljö, R. (2020). The challenges of capturing learning: Units of analysis in the study of human growth. *Learning, Culture and Social Interaction*, 31(B). <https://doi.org/10.1016/j.lcsi.2020.100428>
- Vestøl, J. M. & Lund, A. (2017). Co-configuring Design Elements and Quality Aspects in Teacher Education: A Research Agenda. I M. Peters, B. Cowie & I. Menter (Red.), *A companion to research in teacher education* (s. 725–739). Springer.

Eksempler på utvidet praksis fra norske lærerutdanningsinstitusjoner

Strategien [Lærerutdanning 2025](#) peker på utfordringer med praksisrelevans i lærerutdanningen. Praksisrelevans defineres der som en orientering mot «de faktiske utfordringene i barnehager og skoler» (s. 11), for eksempel innenfor samarbeid mellom skolen og hjemmet, tilpasset opplæring og vurdering, relasjonskompetanse, og ledelse og organisasjonsutvikling. Strategien konkluderer med at «avstanden mellom campus og praksis fremdeles [er] for stor» (s. 11) og definerer styrket praksisopplæring og FoU-samarbeid som et eget innsatsområde.

Innspillene på Faglig råd for Lærerutdanning 2025 sin dialogkonferanse viste blant annet at det fremdeles er behov for sterkere sammenheng mellom campusundervisning og praksisopplæring, læringsaktiviteter på campus og i praksisinstitusjonene som inkluderer øving og refleksjon for studenter, og en praksis med tydelig progresjon og som omfatter alle sentrale aspekter av profesjonsutøvelsen.

For å undersøke hvordan *utvidet praksis* utspiller seg i norsk lærerutdanning i dag har Rådet innhentet eksempler fra pågående prosjekter og tiltak. Dette notatet inneholder eksempler som er samlet inn og kort beskrevet med utgangspunkt i informasjon som er sendt inn fra norske lærerutdanningsinstitusjoner.

Eksempelene viser at norske læresteder arbeider med praksisrelaterte temaer på flere arenaer (både campus og barnehage/skole), på ulike tidspunkt i utdanningen (fra første studieår til masteroppgave), i ulike former (med ulike verktøy og i ulike samarbeidskonstellasjoner) og med ulike tematiske orienteringer. Oversikten er primært ment å illustrere hva utvidet praksis kan være, og skal ikke oppfattes som en systematisk oversikt. Vi håper imidlertid at eksemplene kan være inspirerende for lærerutdannere både på campus og i barnehage/skole.

Bakgrunn for notatet

I publikasjonen [Partnerskap for kvalitet i lærerutdanningene](#) drøftet Rådet behovet for en felles visjon om profesjonell praksis som integrerer fagkunnskap, kunnskap om barn og unges utvikling, og kunnskap om undervisning, pedagogisk arbeid og læring. Sentralt i publikasjonen stod drøftingen av partnerskap som et virkemiddel for å heve kvaliteten i praksis gjennom samarbeid om organiseringen av studiet, studentenes læringsaktiviteter i ulike kontekster, skole- og barnehageutvikling, og om tilgang til praksisfeltet. Samtidig påpekte publikasjonen at endringer i lærerutdanning kan være krevende, blant annet fordi det kan være vanskelig å overføre løsninger fra mindre pilotstudier til hele systemer. Barnehager og skoler er institusjoner med stor grad av naturlig variasjon. Det som fungerer godt i én sammenheng, lar seg ikke nødvendigvis gjennomføre i en annen. *Skalerbarhet* i pedagogiske innovasjoner er derfor en grunnleggende utfordring (Lai et al., 2020).

I årene siden strategien *Lærerutdanning 2025* ble utformet, har det skjedd relativt store endringer i norsk lærerutdanning. For å se om problembeskrivelsen i strategien fremdeles er relevant, har Rådet valgt å undersøke hvordan lærerutdanningene i dag arbeider med praksis utover de rammeplanfestede periodene. Dette arbeidet har vært todelt. For det første har

Rådet bestilt en oversikt over internasjonal fagfelleverdert forskning fra Kunnskapssenter for utdanning (KSU). For det andre har Rådet samlet inn eksempler på utvidet praksis fra norske institusjoner.

Rapporten [Eksempler på utvidet praksis i lærerutdanninger](#) fra KSU identifiserer internasjonal forskning på utvidet praksis innenfor en rekke temaer. Dette inkluderer muligheter for å knytte sammen teoretiske kunnskaper med praktiske undervisningsstrategier, utvikling av lærerstudenters identitet og selvfølelse og evne til å reflektere over egen praksis, gjennomføring av foreldresamtaler, og evne til å håndtere krevende klasseromssituasjoner. Rapporten bygger på forskning fra mange land, til dels med ganske annerledes utdanningssystemer enn det norske. Studiene som ble undersøkt, brukte ulike metoder som *lesson study*, mikroundervisning, refleksjon og VR-teknologi. Flere eksempler inkluderte ulike former for simulering av klasseromssituasjoner med praktisk øving, video eller spillbaserte verktøy. Dette antyder at det pågår mye forskning internasjonalt som har relevans for strategien *Lærerutdanning 2025* og spesielt for praksis. Det er imidlertid grunn til å tro at det skjer mye innovasjon i lærerutdanningsinstitusjoner som ikke publiseres som fagfelleverderte studer.

Prinsipper for utvalg av eksempler

Rådet har sett etter det vi tolker som eksempler på utvidet praksis i eksisterende lærerutdanningstilbud basert på selvrapporterte data fra institusjonene. Felles for prosjektene som er utvalgt, er at de forsøker å løse et konkret problem knyttet til praksis, for eksempel ved å skape bedre opplevd sammenheng mellom campus og barnehage/skole for lærerstudentene.

Flere faktorer er viktige for å forstå og ta i bruk ulike tilnærminger til utvidet praksis. For det første kan man reflektere over om tiltaket representerer noe genuint nytt. Noen tiltak kan ligne på praksiser som allerede er etablert ved enkelte institusjoner (for eksempel skoleovertakelse), mens andre kan innebære helt nye arbeidsformer eller tilnærminger (for eksempel bruk av ny simuleringsteknologi for å trene på spesifikke kompetanser). Det som forstås som utvidet praksis ved én institusjon, kan dessuten oppleves som mer tradisjonell praksis ved andre. Fordi vårt datagrunnlag har vært begrenset, og fordi en evaluering ville innebære en grad av subjektive vurderinger, har Rådet valgt å ikke vurdere i hvilken grad de innsendte eksemplene representerer reell nytenkning.

For det andre bør man vurdere tiltakets skalerbarhet. Med dette mener vi en vurdering av om tiltaket kan tas i bruk av andre institusjoner med relativt liten innsats, eller om det krever spesielle forutsetninger. Noen prosjekter kan for eksempel kreve kostbar teknologi (elektronisk utstyr, spesialrom) eller spesifikk kompetanse (for eksempel kompetanse i samtaleanalyse eller designbasert forskningsmetode) og vil derfor være vanskelige å oppskalere eller spre til andre institusjoner. Andre prosjekter kan ha som mål å utvikle og tilgjengeliggjøre ressurser (for eksempel filmer eller nettsider) som er krevende å utvikle, men enkle å ta i bruk for andre. I slike tilfeller kan vi tenke oss at tiltaket er lettere å skalere opp. Atter andre prosjekter krever lite av teknologi og spesialkompetanse og er derfor svært enkle å skalere opp (for eksempel hvis man bare trenger vanlig teknologi som datamaskin eller mobiltelefon for å ta innovasjonen i bruk).

Vår sammenstilling av eksempler skal ikke forstås som en evaluering eller systematisk kartlegging, men er primært ment som en illustrasjon av bredden innenfor det vi kaller utvidet praksis. Lærerutdanningsinstitusjoner og -programmer er relativt ulike, fra ettårig PPU via treårig BLU og YFL til integrerte femårige masterprogrammer. Hensikten er derfor primært å gi eksempler på hvordan utvidet praksis kan realiseres på ulike måter, som et supplement til rammeplanfestet praksis.

Innsamling av eksempler

For å finne eksempler på utvidet praksis kontaktet Rådet norske lærerutdanningsinstitusjoner muntlig og/eller på e-post med forespørsel om å få tilsendt eksempler på utviklingsarbeid eller prosjekter som overskrider rammeplanfestet praksis, og hvor studentene utforsker eller øver på pedagogiske aktiviteter eller kjernepraksiser knyttet til lærerrollen. Dette kan være øving på enkle aktiviteter eller mer omfattende prosjekter. Det kan være situasjoner der studentene får erfaring med lærerrollen i situasjoner utenfor de ordinære læringsøktene, for eksempel

- i utfordrende situasjoner, som vanskelige elev- og/eller foreldresamtaler eller oppfølging av sårbare barn og unge
- i tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid (som mellom barnehage/skole, PPT eller barnevern)
- gjennom utvikling av særskilte kompetanser, som mangfoldskompetanse
- som øving med video eller digitale hjelpemidler for å simulere situasjoner fra praksis eller bruk av rådata fra praksisfeltet (for eksempel video) til å analysere situasjoner
- ved barnehage- og skoleovertakelse

Vi fikk tilsendt rundt 100 eksempler fra 17 institusjoner. Eksemplene var svært forskjellige i omfang, ressursbruk og grad av tilgjengelig dokumentasjon, fra kortfattede beskrivelser av planlagte tiltak til eksternt finansierte flerårige prosjekter.

Etter innsamlingen arbeidet Rådet med å gjennomgå materialet. Gjennomgangen var primært induktiv: Vi identifiserte eksempler som kunne utvikle forståelsen av hva utvidet praksis kunne innebære. Vi var spesielt interessert i hva som kreves for å gjennomføre lignende tiltak, potensialet for videre utvikling av eksemplene, og hvor enkelt andre kan ta i bruk lignende tiltak. Dersom noen eksempler var veldig like, valgte vi ut ett eksempel som illustrerte praksisen godt.

I listen nedenfor presenterer vi de utvalgte eksemplene sammen med en kort beskrivelse av hvordan eksempelet kan sies å illustrere utvidet praksis. Noen av eksemplene er utvidet praksis som skjer som del av rammeplanfestet praksis og gir en merverdi utover den ordinære perioden, mens andre skjer utenfor rammene av obligatorisk praksis. Samlet gir listen et utfyllende bilde av en rekke FoU-prosjekter som dekker det Rådet vil kalle utvidet praksis.

Eksempler på utvidet praksis

[Aktiv profesjonsutvikling i en virtuell verden](#)

Høgskolen i Innlandet (GLU)

Prosjektet handler om simulering av utviklingssamtalen ved hjelp av VR-teknologi. Lærerstudentene øver på utviklingssamtaler med elever, lærer og foreldre i virtuelle omgivelser. Målet er å utforme arbeidslivsnære caser basert på prinsippene for omvendt undervisning (*flipped classroom*) for å tilby mer arbeidslivsrettet utdanning og minske avstanden mellom studier og yrkeslivet. Studentene får trene på kommunikasjon, sosial kompetanse, evne til å ta initiativ, problemløsning og følelsesmessig bevissthet.

Prosjektet er et eksempel på at teknologi kan brukes for å øve på simulert skole-hjem-samarbeid, som det er få anledninger til å øve på innenfor rammeplanfestet praksis. Det krever tilgang til VR-teknologi og veiledning.

[Barnet i sentrum – fra barnehage til barneskole](#)

Høgskolen i Østfold (BLU og GLU)

Dette er et samarbeidsprosjekt mellom barnehagelærerutdanningen og grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7. Formålet er å øke studentenes kunnskaper om hverandres profesjoner, blant annet for å legge til rette for at barnas overgang fra barnehage til skole blir så enkel som mulig. Det gjennomføres som felles profesjonsdager og praksisdager i barnehagen og i 1. klasse.

Dette er et eksempel på et prosjekt som fremmer studentenes erfaringer med arbeid på tvers av institusjoner, her barnehage og skole. For å få dette til krever det samarbeid på tvers av lærerutdanningene.

[CAiTE – Trening av samtaleferdigheter i lærerutdanningen](#)

Universitetet i Sørøst-Norge (GLU)

Vurderingssamtaler der lærere veileder, eksaminerer eller støtter elever, er en sentral del av læreres profesjonsutøvelse, men det kan være få anledninger til å øve på dette i rammeplanfestet praksis. CAiTE (Conversation Analytic innovation for Teacher Education) har som formål å styrke kvaliteten på lærerutdanningen og forbedre læreres vurderingspraksiser ved å utvikle, evaluere og implementere ny forskningsbasert instruksjonsmetode kalt Conversation Analytic Role-play Method (CARM), som brukes i lærerutdanningen for å trene lærerstudentenes samtalekompetanse. Studentene øver på å lede samtaler med elever og gir innsikt i hvordan ulike typer spørsmål og kroppsspråk påvirker interaksjonen mellom læreren og eleven. Prosjektet bruker også empirisk forskning på eksamen for å støtte lærerstudenter i å gjennomføre lokalt gitt muntlig eksamen.

Prosjektet har utviklet videoer med praktiske råd for samtale og muntlig interaksjon i profesjonssammenheng som kan anvendes av alle institusjoner. Selv om utviklingen av slike

ressurser krever videoopptak av sensitive situasjoner og kompetanse i samtale-/interaksjonsanalyse, kan verktøyene brukes i mange sammenhenger.

[Didaktisk digitalt verksted \(DDV\)](#)

Universitetet i Stavanger (BLU og GLU)

Didaktisk digitalt verksted er en arena hvor studenter og ansatte ved lærerutdanningene kan teste og utforske digitale verktøy til bruk i undervisningen. Målet er at lærerstudenter fra UiS går ut i framtidens barnehager og skoler med høy profesjonsfaglig digital kompetanse.

Verkstedet tilbyr et rikholdig utvalg av digitalt utstyr som kan bidra til både voksne og barns digitale utvikling. Det dreier seg om digitale verktøy som styrer roboter og lignende konkrete til bruk i lek og utforskning.

[Digital integrering av videovurdering på ulike arenaer \(DIVA\)](#)

Universitetet i Oslo (lektor, PPU)

DIVA-prosjektet har som mål å utvikle læringsdesign med videobaserte løsninger til bruk i lærings-, veilednings- og vurderingssituasjoner i høyere utdanning. Prosjektet piloterer appen VIVA (Visual Vocal Application), som gjør det mulig å ta opp video og lyd på en sikker måte i henhold til personvernreglene (GDPR). Studenter benytter appen til å gjøre videoopptak av hverandres profesjonsutøvelse mens de er i praksis. Disse videoopptakene av autentiske situasjoner gir fagansatte en mulighet til å gi tilbakemelding (formativ vurdering) på studentenes praksisutøvelse og hjelpe studenten til å koble pensumlitteratur til praksiserfaringer. Opptakene benyttes også i formelle og avsluttende vurderingssituasjoner (summativ vurdering), slik som godkjenning av studentens praksis.

Ved hjelp av appen DIVA kan studentene gjøre opptak av egen undervisningspraksis som grunnlag for individuell og kollektiv refleksjon. Teknologien gjør det mulig å integrere forståelse av faglitteratur, refleksjon på campus, erfaring fra profesjonsutøvelse og formativ vurdering i lærerutdanningen.

[ECTE DigiTools](#)

Universitetet i Stavanger (BLU)

ECTE DigiTools er et videobasert digitalt verktøy som tar utgangspunkt i det fysiske rommets betydning for barnehagens pedagogiske arbeid. Både arkitekturen og den fysiske organiseringen av rommet sier gjerne hvem rommet er ment for, og hvilke holdninger og aktiviteter som skal foregå der. Simulatoren kontekstualiserer situasjoner fra barnehagen med instruksjoner, intervjuer med fagpersoner fra praksisfeltet og fagtekster.

Den videobaserte simulatoren kan være et supplement til annen undervisning på campus og gi lærerstudentene en mulighet til å diskutere, reflektere og knytte faglitteratur til autentiske situasjoner som vises i videoene.

2025

[EX-PED-LAB](#)

Høgskulen på Vestlandet (BLU)

I EX-PED-LABs verksteder bringes barnehageansatte, ledere og forskere sammen – noen ganger sammen med kunstnere, designere, studenter, barn og familier – for å skape innovasjon i pedagogisk praksis i barnehage og barnehagelærerutdanning. De møtes fysisk over en halv eller en hel dag og arbeider sammen på forskjellige måter og med ulike temaer. Noen verksteder har en akademisk tilnærming med analyse og respons på deltakernes forberedte arbeider, som deltakende observasjon, tegninger eller fortellinger. Andre ganger kan tilnærmingen være praktisk, der deltakerne fantaserer og prøver ut løsninger. Felles for arbeidsmåtene er at samskaping står sentralt.

Verkstedene fungerer som et forum der barnehagelærere og ledere deler erfaringer fra sitt pedagogiske arbeid med studenter, forskere og lærere fra barnehagelærerutdanningen og av og til eksterne ekspertise. Dette er et eksempel på FoU-aktiviteter der forskerne, studentene og de barnehageansatte utvikler og forsker sammen, til gode både for barnehager og barnehagelærerutdanningen. Metoden bør kunne tilpasses til bruk også ved andre institusjoner og i andre utdanningskontekster, men den krever at det settes av nok tid til verkstedsaktivitetene.

[Fiktiv barnehage](#)

Universitetet i Tromsø (BLU)

Fiktiv barnehage er en tilnærming til undervisning som barnehagelærerutdanningen (BLU) ved UiT campus Alta har utviklet, basert på en idé og et samarbeid med kolleger ved Høgskolen i Østfold. Hensikten er å la studentene få erfaring med konkrete situasjoner som de kan oppleve i sitt kommende yrke, særlig i rollen som pedagogisk leder. Disse situasjonene er ikke typiske undervisningssituasjoner, men saker de må håndtere som kommende pedagogiske ledere i en barnehage. Opplegget er ikke en del av den obligatoriske praksisopplæringen, og det planlegges og gjennomføres av lærerutdannere på campus. Kjernen i opplegget er at fire til fem studenter utgjør en fiktiv ledergruppe i en fiktiv barnehage. Gruppen velger selv faglig profil, eierskap, beliggenhet, størrelse og lignende. Gruppen får ukentlige faglige utfordringer i to former: ukesoppgaver og såkalte pling, akutte situasjoner som må løses.

Dette er et eksempel på hvordan studenter kan øve seg på å finne gode handlingsalternativer på situasjoner som oppstår plutselig. Det gir en mulighet til å øve seg på den virkeligheten man møter som pedagogisk leder i barnehagen.

[Innføring i profesjonsretta og praksisrelevant FoU-arbeid gjennom Lesson Study](#)

Høgskulen på Vestlandet (GLU)

Formålet med dette pilotprosjektet er å skape bedre sammenheng mellom mål i emneplanen og praksis samt å få bedre progresjon i praksisdelen av utdanningen for å gjøre praksis mer relevant for masterstudenter. Studentene samarbeider med praksislærere fra

2025

lærerutdanningskolen Rubbestadneset og faglærere fra Høgskolen på Vestlandet ved å bruke *lesson study* som metode for å nå målene i emneplanen for praksis.

Eksempelet viser hvordan det kan skapes tettere sammenheng mellom det som skjer på campus, og det som skjer i praksis i lærerutdanningen, for å gjøre arbeidet med masteroppgaven mer praksisnær. Selv om dette prosjektet handler om *lesson study*, har eksempelet overføringsverdi til andre temaer for masteroppgaven på alle typer lærerutdanninger. Forutsetningen for å få til et slikt prosjekt er partnerskap mellom skoler/barnehager, eiere og universiteter og høyskoler.

[Lydrik\(k\)](#)

NTNU (GLU)

Lydrik(k) er et samarbeid mellom Institutt for lærerutdanning på NTNU, profesjonelle artister og Rosenborg skole, hvor lærerstudenter, elever, profesjonelle artister og lærerutdannere årlig utforsker forbindelser mellom musikk og lyrikk gjennom låtskaping og arbeid med sanglyrikk og musikkproduksjon på campus. Elever og studenter får tett oppfølging av fagpersoner og utøvende eksperter, og kunnskapen og erfaringene som lærerstudentene får i undervisningen og gjennom gruppearbeid, aktualiseres direkte i møte med tilsvarende prosesser blant skoleungdommene som er involvert.

Lydrik(k) er et eksempel på utvidet praksis i form av en samarbeidskonstruksjon plassert i skolekonteksten. Deltakerne møtes innenfor faglige, risikofylte og ambisiøse rammer der kunsten danner utgangspunkt og betingelsene for læring. Det er prosessen som er det sentrale her, ikke produktene. Deltakerne får på likeverdig grunnlag erfare at språk, tekst og mening alltid kan forhandles i skapende aktiviteter, også mellom ulike aktørgrupper. Dette er en arbeidsmetode som også andre institusjoner med tilgang til tilsvarende kompetanse bør kunne la seg inspirere av.

[Læringsavatar](#)

Kunsthøgskolen i Oslo (PPU)

Fagdidaktisk lab for studenter og pedagogikk lærere blir gjennomført omtrent en gang i måneden. Målet med tiltaket er at en digital visualiseringsapp skal integreres i studentenes arbeid med å utvikle egne undervisningsdesign. Alle studentene og pedagogikk lærere på KHIO er til stede. Innholdet følger syklusen i praksisen. I laben videreføres det som studentene har hatt i fagdidaktikk, og det rettes mer mot praksis og lærerrollen. Det er også mulig å forberede og øve på framtidig praksis eller å ta opp utfordringer som man står i i den praksisen man gjennomfører.

Fag som involverer stort innslag av fysiske og kroppslige bevegelser, har tradisjonelt hatt utfordringer med hensiktsmessig bruk av digitale verktøy. I dette eksempelet får studentene møte modellering av og øving med digitale verktøy innenfor blant annet dans, teater, kroppsøving og idrettsfag. Et slikt prosjekt kan tas i bruk av andre fagmiljø med tilsvarende digitale verktøy.

[Nasjonal VideoKorpus med undervisningseksempler for å styrke profesjonsopplæringen i lærerutdanningen \(NAVIKO-LU\)](#)

Høgskulen på Vestlandet (GLU)

Prosjektet har som siktemål å bidra til nasjonal systematisering og deling av autentiske videobaserte undervisningseksempler mellom norske lærerutdanningsinstitusjoner. I prosjektet samles det videoeksempler fra autentisk undervisning som element i det didaktiske arbeidet i lærerutdanning og i etter- og videreutdanning av lærere. Systematisk bruk av autentiske videobaserte undervisningseksempler kan bidra til å øke relevans og læringsutbytte i utdanningene.

Eksempelet viser hvordan undervisningssituasjoner fra autentiske undervisningsaktiviteter kan benyttes som utgangspunkt for både diskusjoner, øvelse og refleksjoner blant lærerstudenter på campus. Utvalgte eksempler fra praksisfeltet bringes inn i læringsaktiviteter på campus og knytter praksisfeltet og campusundervisningen tetter sammen.

[Praksisnær campusundervisning i PEL på grunnskolelærerutdanningen](#)

Universitetet i Stavanger (GLU)

Tiltaket er et samarbeid mellom lærerutdannere ved universitetet og Lunde universitetsskole. Partene har i fellesskap utviklet et undervisningsopplegg for 1.-års studenter i PEL-faget. Målet er å gi studentene bedre forståelse av sammenhengen mellom teori og praksis i lærerutdanningen og i utøvelse av lærerprofesjonen. Deler av undervisningen flyttes ut på universitetsskolen, samtidig som lærerkollegiet leser utdrag av studentenes pensum og bidrar i undervisningen på campus med praksisnær kunnskap. Samarbeidet utvikles høsten 2023 med et utvidet samarbeid med lærere fra universitetsskolen som bidrar i undervisningen på campus i temaet formativ vurdering. Samtidig får faglæreren på campus mulighet til å observere vurderingsarbeid i klasserom for å gjøre undervisningen på campus mer praksisnær og gjennom å utvikle relevante caser eller hente inn praksiseksempler.

Eksempelet viser hvordan det kan skapes koblinger mellom undervisning på campus og praksisopplæringen. For å få dette til kreves det tette partnerskap mellom universiteter eller høyskoler og barnehager eller skoler. Dette inkluderer også partnerskapsavtaler som regulerer blant annet økonomisk kompensasjon for skolens deltakelse.

[Profesjonsverksted](#)

Universitetet i Sørøst-Norge (GLU)

Profesjonsverksted er en fysisk arena i grunnskolelærerutdanningen, der studenter prøver ut lærerrollen og utforsker profesjonsspesifikke temaer og måter å komponere undervisningsforløp på. Arenaen brukes også til datainnsamling og analyser av konkrete undervisningspraksiser og bidrar med konkrete eksempler som kan benyttes i arbeidet med å transformere forskning til undervisning. Samarbeidet i profesjonsverkstedet inkluderer studenter, praksislærere, lærerutdannere, forskere og ledere ved utvalgte partnerskoler.

Profesjonsverksted er et eksempel på hvordan simulering i lærerutdanning kan brukes til å utvikle lærerstudentenes undervisningsrepertoar samtidig som konkrete eksempler kan benyttes i forskning for å videreutvikle innhold og læringsaktiviteter i lærerutdanningen.

[Rehearsing Teaching Professionally \(ReTPro\)](#)

Høgskulen på Vestlandet (GLU)

ReTPro-prosjektet er et partnerskap mellom lærerutdannere ved Høgskulen på Vestlandet, kommuner og skoler. Målet med prosjektet er å støtte lærerstudenters kvalifisering til læreryrket og utvikling av autonomi og dømmekraft. Metodene dialogisk undervisning og pedagogisk drama brukes i fagene engelsk, matematikk og norsk for å utvikle dømmekraft. Øvingene gjennomføres i samspill med lærerutdannere fra campus og praksisfelt, medstudenter og elever. Øvingene blir tatt opp på video, slik at studentene senere kan reflektere over og analysere dem.

Målet om å utvikle autonomi og dømmekraft er et eksempel på et overordnet mål som krever både fagdidaktisk og pedagogisk kunnskap. Prosjektet viser hvordan studenter kan forberedes til de ulike aspektene av profesjonsutøvelse innenfor rammene av et partnerskapssamarbeid. Et slikt prosjekt vil trolig kreve omfattende innsats fra flere aktører for å kunne gjennomføres ved andre institusjoner.

[SimFredrikstad](#)

Høgskolen i Østfold (BLU og GLU)

I SimFredrikstad organiseres simuleringen ved at studentene blir delt inn i mindre grupper på fem til ti studenter per gruppe. Simuleringsrommene rigges ut fra et gitt scenario i barnehagen eller skolen. Det er gjerne to aktører (studenter som er aktive deltakere) i simuleringen, og resten av studentene er observatører. Etter simuleringen har man en felles debriefing med fasilitator (lærer), hvor man beskriver hva som skjedde, analyserer og reflekterer over hendelsesforløpet med utgangspunkt i læringsutbyttet.

Dette gir studentene mulighet til å øve på situasjoner som det er vanskelig å legge til rette for i praksis. I virkeligheten tar gjerne barnehagelærere over hvis studentene havner i særskilt krevende situasjoner både med barn og med personalet.

[Simulert praksis i lærerutdanningen: En ny arena for profesjonalisering \(SIMPROF\)](#)

Universitetet i Sørøst-Norge (GLU)

Det overordnede målet med prosjektet SIMPROF er å utvikle, styrke og strukturere praksisopplæringen, slik at lærerstudentene blir bedre forberedt for arbeidslivet. For å nå målet skal prosjektet utvikle og implementere fire simulerte praksisforløp i samarbeid med praksisfeltet. Det innebærer innovasjon i både bruk av teknologi og pedagogisk praksis. Prosjektet har fokus på følgende fire temaer:

- ungdommers psykososiale klasse miljø

2025

- skole–hjem-samarbeid
- relasjonsbygging med elever som strever
- skolekultur og konflikthåndtering

Prosjektet er et eksempel på et læringsmiljø der studentene får mulighet til å øve på å identifisere og håndtere digitale simulerte skolesituasjoner og dilemmaer og på å løse problemer de i utgangspunktet ikke er godt nok forberedt på. De digitale ressursene er produsert profesjonelt og gjøres åpent tilgjengelige også til bruk for andre.

Trinnvertakelse

Høgskolen i Østfold (GLU)

Under trinnovertakelsen overtar studentene ved grunnskolelærerutdanningene undervisningen på et trinn ved tre barneskoler og tre ungdomsskoler i én uke. Studentene får større innsikt i arbeidsoppgavene og ansvaret en lærer møter i arbeidshverdagen, og de får mulighet til å øve seg i læreryrket uten praksislærer i umiddelbar nærhet. Den første uka er de sammen med praksislærer, den siste uka er de alene. Da er ikke lærerne (eller skolelederne) til stede. De tar også over SFO.

En slik trinnovertakelse gir lærerstudentene mulighet til å håndtere, erfare og reflektere over realistiske situasjoner i læreres arbeidshverdag. Handlingstvangen det innebærer å være alene med elevene, kan utvikle lærerstudentenes mestringsopplevelse og dermed mestringsforventning til det å arbeide som lærer.

Tryggere på barnehagelæreryrket etter selvstendig praksis

Universitetet i Agder (BLU)

Tredjeårsstudentene på barnehagelærerutdanningen går inn i rollen som pedagogiske ledere og tar over barnegruppen mens de ansatte får faglig påfyll som kommer både barna og barnehagen til gode. Bakgrunnen for overtakelsen er å styrke lederrollen til studentene og gi dem økt arbeidsrelevans.

Dette er et eksempel på hvordan studentene kan få erfaringer som i stor grad vil ligne den praksishverdagen de vil møte som nyutdannede. I denne overtakelsespraksisen har de ansvar som pedagogiske ledere, ikke bare med en barnegruppe, men også som ledere for en personalgruppe. For å få til et prosjekt som dette kreves det samarbeid mellom barnehager/barnehageeier og barnehagelærerutdanningen.

Verktøy for veiledning

Universitetet i Oslo (lektor og PPU)

Prosjektet utvikler nye forskningsbaserte verktøy for veiledning av lærerstudenter i praksis og på campus, og veiledning av nyutdannede lærere. Det undersøker hvordan verktøyene kan styrke nye læreres faglige utvikling. Basert på forskning og teori om læreres ledelsesstiler,

ferdigheter nye lærere trenger å mestre, samt bruk av video for læreres profesjonelle utvikling, utvikler prosjektet tre sett med verktøy:

1. Verktøy knyttet til en beslutningssimulator, hvor studentene blir stilt overfor utfordrende, men autentiske caser og tar avgjørelser som relateres til ulike ledelsesstiler som kan karakterisere lærere i klasserommet.
2. Verktøy som gir innsikt i elevers opplevelser knyttet til studentenes praksis, sammenstilt med studentenes egenrapportering.
3. Verktøy for strukturert bruk av video til systematisk arbeid med utvikling av egen lærerpraksis sammen med elever, medstudenter og veileder.

I dette eksempelet har lærerutdannere på campus og lærere på skoler utviklet observasjons- og videoverktøy som kan bidra til å styrke lærerstudenters og nyutdannede læreres evne til å ta beslutninger i klasserommet og reflektere over sin egen rolle og læring som lærere. Deltakerne får se eksempler på praksissituasjoner med bruk av teknologi og får anledning til å øve på realistiske situasjoner fra klasserommet. Bruk av video fra autentiske undervisningssituasjoner krever imidlertid personvernmessige vurderinger og tilgang til teknologi med relevante videoeksempler.

Referanser

Faglig råd for Lærerutdanning 2025 (2020). *Partnerskap for kvalitet i lærerutdanningene.*

Anbefalinger fra Faglig råd for Lærerutdanning 2025.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/e29c3dc21bfa4edc9308f2fc6908afb3/partnerskap-for-kvalitet-i-larerutdanningene-004.pdf>

Kunnskapsdepartementet (2017). *Lærerutdanning 2025. Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene.*

https://www.regjeringen.no/contentassets/d0c1da83bce94e2da21d5f631bbae817/kd_nasjonal-strategi-for-larerutdanningene_net_11.10.pdf

Lai, M.K., McNaughton, S., Jesson, R., Wilson, A. (2020). The learning Schools Model (LSM). I *Research-practice Partnerships for School Improvement: The Learning Schools Model* (s. 17-35). Emerald Insight.

<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/978-1-78973-571-020201003/full/html>

Studentenes opplevelse av egen lærerutdanning

Dialogkonferanse

Våren 2024 arrangerte Faglig råd for Lærerutdanning 2025 en dialogkonferanse. Hensikten med konferansen var å utvide Rådets kunnskapsgrunnlag om hva studenter og nyutdannede lærere mener de er godt forberedt på, og hva de mener de bør lære mer om i lærerutdanningen.

Det var ca. 70 deltakere på konferansen. De fleste var lærerstudenter og nyutdannede lærere (75 prosent). De øvrige deltakerne var lærerutdannere fra campus og barnehager/skoler. De fleste studentene var invitert gjennom studentorganisasjonene, og de nyutdannede via [Nettverk for veiledning av nyutdannede](#). YFL-studenter og lærerutdannere var invitert via lærerutdanningene og/eller medlemmer i Rådet. Deltakerne fikk tilsendt problemstillinger og en forklaring på hva Rådet mener med «utvidet praksisbegrep» i forkant.

I de to dialogene som er referert til her, ble deltakerne samlet etter typen lærerutdanning de representerte. Det var seks til åtte studenter og nyutdannede og to lærerutdannere ved hvert bord. Følgende spørsmål ble stilt:

- Hva opplever du, enten som student eller som nyutdannet, at du er godt forberedt på når det gjelder yrkesutøvelse?
- Hva kan det gjøres mer av som sikrer at studentene er enda bedre forberedt til yrket/profesjonsutøvelsen?

FRLU observerte dialogene og noterte underveis. Vårt inntrykk er at alle deltakerne stilte godt forberedt til samtalene. I bearbeidelsen av materialet har vi vektlagt å gjengi deltakernes ytringer både i direkte sitater fra enkelt deltakere og som oppsummeringer av samtalene.

Hva opplever du, enten som student eller som nyutdannet, at du er godt forberedt på når det gjelder yrkesutøvelse?

Generelt uttrykte deltakerne at de var godt forberedt når det gjelder faglig kompetanse. De mente at de var godt forberedt på å planlegge og gjennomføre faglig arbeid i barnehagen og undervisning i skolen. De uttrykte at de mestrer ledelse av barnegrupper/klasseledelse, og opplevde at de hadde en faglig trygghet som lærer. En av de nyutdannede uttrykte det slik: «Jeg føler meg veldig trygg faglig ... Jeg mener at en sterk faglig kompetanse er viktig for å være en god lærer». Et annet eksempel er fra lektorutdanningen, hvor deltakerne opplevde seg godt forbedret, særlig på digital kompetanse.

Erfaring fra praksis i barnehage og skole ble løftet fram som viktig for å være godt forberedt til yrket. Flere deltakere fra BLU og GLU hadde gode erfaringer fra barnehage- og skoleovertakelse. Praksisformer som opplæring i observasjon og improvisasjon, mikroundervisning, tilbakemelding og konkrete eksempler ble også nevnt.

Flere nevnte at de hadde lært om styringsdokumenter og jobbet systematisk med rammeplan i barnehagen og LK20 i skolen. Noen trakk også fram foreldresamarbeid og skole-hjem-kommunikasjon, men sa samtidig at dette var et område som de ønsket å lære mer om.

Noen deltakere hadde lært om barnehage og skole som organisasjon, om profesjonssamarbeid og verdien av å jobbe i team og å være en del av et kollegium i barnehagen og skolen. Men dette var også områder flere etterlyste mer av. En yrkesfaglærerstudent sa det på denne måten: «På den første skolen jeg var i praksis, var det alltid noen lærere som fortalte om feil ved skolen, men i praksis på en annen skole var det annerledes. Der var alle åpne, de jobbet tverrfaglig, og alle var med å utvikle hverandre.»

Samarbeid med praksisbarnehager og -skoler ble opplevd som positivt, og deltakerne løftet fram viktigheten av at campus og praksisfeltet samarbeider tett. Et eksempel på dette var lærerutdannere på campus som hospiterer i praksisfeltet og på bakgrunn av det gjør utdanningen på campus mer praksisnær. Modellering av undervisningsopplegg ble trukket fram som en suksess der det har vært gjennomført, og flere sa at forelesere som gode forbilder var viktig. En nyutdannet lektor sa: «Undervisere som var gode forbilder til hvordan man er en god lærer, og som kom med konkrete eksempler, var fint å ta med seg.»

Deltakerne kom med flere eksempler på lærings- og undervisningsformer som har bidratt positivt til å forberede dem på framtidig profesjonsutøvelse: besøk av barn/elever på campus, kurs i spillrelaterte aktiviteter, studentaktive arbeidsformer, refleksjonsøker som bidrar til bedre anvendelse i praksis, og andre utforskende læringsoppgaver hvor samarbeid er viktig. Det ble også nevnt rollespill i form av iscenesatte øker eller forumteater samt øvelser på konfliktløsning.

Hva kan det gjøres mer av som sikrer at studentene er enda bedre forberedt til yrket/profesjonsutøvelsen?

Barnehagelærerutdanning

Deltakerne uttrykte stor enighet om at samarbeidet mellom lærerutdannere på campus og i barnehager bør bli tettere. Dette gjelder spesielt i planlegging og gjennomføring av praksis, men også i andre deler av utdanningen. En deltaker nevnte behov for tett samarbeid i forskjellig type oppgaveutforming for å øke relevansen: «Oppgavene bør være knyttet til 'nåtidens' barnehage med de utfordringer dagens barnehage står i.» Det ble også foreslått å knytte hver student til en fast barnehage gjennom hele studiet og benytte denne til både rammeplanfestet praksis og i andre arbeidskrav. Hensikten var å gi bedre kontinuitet i studentenes utvikling av rollen som barnehagelærer.

Deltakerne etterlyste mer aktive læringsformer, for eksempel relevante caser, øving på realistiske situasjoner og mindre tradisjonell klasseromsundervisning. De etterlyste også erfaringer som kan øke deres faglige trygghet, blant annet det å lære å observere, reflektere og å evaluere systematisk og kontinuerlig.

Det kom også fram behov for blant annet

- felles nasjonale standarder/krav for praksis med flere, lengre og/eller mer realistiske praksisperioder
- bedre og mer aktuell praksiskunnskap hos lærerutdannere på campus
- veilederkompetanse, relasjonskompetanse og personlig egnethet hos praksislærere i barnehagen

- at praksisbarnehagene tar et større ansvar for det faglige innholdet i praksisopplæring, og at praksisperiodene utformes sammen med lærerutdannere i praksisfeltet
- øving på ledelse i ulike situasjoner, blant annet ledelse av det pedagogiske arbeidet på en avdeling, ledelse av barnegruppen og personalledelse
- kjennskap til og erfaring med spesialpedagogisk arbeid, herunder laget rundt barnet
- kjennskap til rådgivning og tverrsektorielt samarbeid, særlig barnevernssaker og barnehagelæreres ansvar og oppgaver i slike saker
- kjennskap til og erfaring med foreldresamarbeid, herunder forpliktelser i lovverket
- felles nasjonale systemer for varsling om skikkethet

Grunnskolelærerutdanning

Deltakernes innspill til hva studentene bør forberedes bedre på gjennom utdanningen, handlet i stor grad om hvordan undervisningen på campus kunne gjøres mer profesjonsrelevant. Studentene sa at de opplevde at kvaliteten på den rammeplanfestede praksisen varierer for mye. De understreket at de er godt forberedt på å undervise, men at de strever med klasser med sammensatte utfordringer. Behov for mer samarbeid om laget rundt eleven ble også understreket: «Samarbeid om laget rundt eleven kan en aldri være helt forberedt på. Det å ha et team rundt seg som nyutdannet er viktig. Det er vanskelig å ha med studenter på vanskelige samtaler, og det trengs system på skolen som medfører at nyutdannede har kollegaer rundt seg.»

Noen sa at de opplevde for lite variasjon i praksis, både i type skoler og i trinn. De uttrykte behov for praksisperioder med progresjon i innhold og utfordringer. Mer kunnskap om skolen som organisasjon ble også etterlyst. Tettere kommunikasjon mellom lærerutdannere på campus og i praksis ble nevnt som løsning, for eksempel ved å gi lærerutdanner på campus en «lærervevner» ved en praksisskole. Dette skulle gi enkel tilgang til en relevant praksisarena for utprøving – en slags hospitering.

Det kom også fram behov for

- spesielt tilrettelagte praksisskoler for førsteårsstudenter, ettersom «mange slutter fordi de blir skremt bort på grunn av praksisskolen/klassen/læreren»
- lengre praksisperioder og en helhetlig plan for alle praksisperiodene for å få mengdetrening og bedre utnytting av tiden i allerede oppsatte perioder
- ulike former for introduksjon til yrket etter endt utdanning, som for eksempel «turnus-år» eller hospitering
- større variasjon i undervisningsmetodikk, for eksempel casebasert undervisning, rollespill, økt bruk av ny teknologi og simuleringer av skole-hjem-samarbeid eller vanskelige samtaler med barn
- bedre kunnskap om dagens skole hos lærerutdannere på campus
- kjennskap til og erfaring med spesialpedagogikk, sosialpedagogikk og økt kunnskap om vanskelige klasser
- samarbeid med kolleger, samt tverrfaglig og tverrsektorielt arbeid med laget rundt

Lektorutdanning

En overordnet problemstilling som ble løftet fram, var at noen lærerutdannere på campus mangler praktisk erfaring fra skolen. Deltakerne sa at de ønsker praksiseksempler, mer profesjonsrelevans og mindre om disiplinfag i campusundervisningen. Intern organisering ved noen av lærerutdanningene gjør at lektorstudenter og disiplinfagstudenter får felles undervisning. Denne er ofte disiplinfagrettet og ikke tilpasset lærerutdanningen. Det kommer fram at de synes det er for stor variasjon når det gjelder tid satt av til praksis, ressurser, og motivasjon til praksislærere.

Deltakerne var også opptatt av bedre samarbeid mellom universitetene og praksisskolene. En av deltakerne oppsummerte det slik: «Det er vanskelig å utdanne seg til alle situasjoner, men studiet burde forberede studentene på ulike situasjoner. Kanskje ikke forberede på hva skal du gjøre, men hvem skal du ringe. Man kan bli utdannet i hvordan man kan utdanne seg selv videre.»

Det kom også fram at det var behov for blant annet

- praksisskoler spesialisert på førsteårsstudenter
- mer praksis i førsteåret slik at de kan «starte å bygge trygghet»
- nasjonale retningslinjer for praksis
- mer om skole-hjem-samarbeid og andre sider av læreryrket, for eksempel kontaktlærerrollen og utviklingssamtaler både i rammeplanfestet praksis og i undervisningen på campus
- mer om elevenes psykososiale forhold, hvordan håndtere § 9 A (nå: kap. 12 i opplæringsloven) og samarbeid med laget rundt eleven, for eksempel BUP, politi og barnevern
- kartlegging og kunnskap om hvordan følge med på elevens faglige og sosiale utvikling, samt flere eksempler i form av konkrete tiltak og case
- kunnskap om og kjennskap til profesjonsfelleskapet og skolen som organisasjon
- kompetente veiledere ved overgangen mellom utdanning og yrke. En deltaker sa: «Kulturoverføring som foregår i møte med veiledere, er viktig. Dette må komme tidlig etter ansettelse.»

Yrkesfaglærerutdanning

YFL-studentenes behov skiller seg på noen områder fra de andre lærerutdanningene siden de stort sett rekrutteres til lærerprofesjonen fra yrkeslivet. Deltakerne uttrykte at de har større behov for kunnskap om temaer som tilpasset opplæring, akademisk skriving og lese- og skriveopplæring både for elevene og seg selv enn de har for selve faget de underviser i.

Relasjonskompetanse og klasseledelse var temaer som ble etterspurt. Det samme gjaldt kompetanse på formelle og uformelle elevsamtaler, særlig med elever uten tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Deltakere var enige om at det var behov for mer kunnskap om skolen som organisasjon, et mer helhetlig bilde av det administrative og det praktiske.

Det kom også fram behov for blant annet

- mer opplæring i konflikthåndtering, noe som det var enighet om at det også kan øves på inne på campus

- kompetente veiledere
- mer relevant campusundervisning med lærerutdannere som har kunnskap om dagens skole, eller å invitere bedrifter og lærerutdanningskoler inn til campus
- caseoppgaver, problemløsningsoppgaver og gruppeoppgaver hvor det skal lages undervisning i en klasse med ulike utfordringer
- flere praksisdager og mer sammenhengende praksis i lengre perioder for å følge prosesser og oppleve progresjon
- kjennskap til og erfaring med laget rundt eleven, både på campus og i rammeplanfestet praksis
- kunnskap om elevens sosiale handlingskompetanse
- kjennskap til og kunnskap om skolen som organisasjon og skole–hjem-samarbeid; et mer helhetlig bilde av det administrative og det praktiske

Et felles utfordringsbilde

Rådet opplever at deltakerne generelt var positive til læreryrket. De formidlet at de er godt forberedt på det å lede det faglige og pedagogiske arbeidet i barne- og elevgrupper uten sammensatte utfordringer. Samtidig uttrykte de tydelig at det er et forbedringspotensial når det gjelder profesjonsrelevansen i utdanningene. Som notatet om utvidet praksisbegrep viser til, er det en vedvarende utfordring i lærerutdanningen at det som skjer på campus og i praksis, ikke henger godt nok sammen. Som en løsning på dette foreslo deltakerne tettere samarbeid mellom lærerutdannere fra campus og praksisbarnehager og -skoler, blant annet om planlegging av praksis og gjennomføring av undervisning og læringsaktiviteter på campus. Forslaget understøttes også av ulik forskning, som CATE-prosjektet fra UiO (Canrinus et al., 2017; Jensen et al., 2019). Bjerke et al. (2019) foreslår å bruke praksisskoler også utenom rammeplanfestet praksisstudium, noe som også kom fram som forslag på dialogkonferansen.

Mange av utsagnene tyder på at studentene er opptatt av større variasjon i undervisningsmetodikken, mer helhet i praksisperiodene, mer yrkesnær praksis, samt mer variert praksis med tanke på alder og trinn. Et utvidet praksisbegrep rommer for det første utvidet bruk av praksisarenaer utover rammeplanfestede praksisperioder. Dette kan gi muligheter både for å knytte flere arbeidskrav til utprøving i praksis og til å øve på flere ferdigheter i yrkesnære omgivelser. I tillegg rommer en utvidet praksis, som vist til i begrepsnotatet, mer studentaktive læringsformer på campus. Det kan bidra til større variasjon i undervisningen. En tredje dimensjon begrepet rommer, er progresjon. Progresjonen, både når det gjelder innhold og gradvis økning av vanskelighetsgrad i praksisperiodene, oppleves å være svak og lite planmessig.

Økt oppmerksomhet om progresjon kan, slik Rådet ser det, bidra til mer yrkesnære praksisstudier dersom det kobles til et systematisk samarbeid med barnehager og skoler. Det kan også bidra til at studenter opplever studiet som mer meningsfullt, særlig dersom man legger til rette for en veiledning som gjør studentene mer bevisst på egen progresjon; hva de mestrer, hva de trenger å mestre i framtiden, og hvordan de kan utvikle seg videre.

Forventningene til lærerrollen har endret seg de siste årene. Behov for mer samarbeid internt og bedre samordning mellom ulike kommunale tjenester er løftet fram i flere sammenhenger, blant annet i Meld. St. 6 (2019–2020). Deltakerne fra alle de fire lærerutdanningene

etterspurte mer kunnskap om spesial- og sosialpedagogiske temaer, men også øving på tverrsektorielt samarbeid med laget rundt barnet og eleven. I tillegg etterspurte de aktiviteter knyttet til samarbeid i profesjonsfelleskapet. Det at noen temaer får for lite oppmerksomhet i lærerutdanningen, understøttes også i forskning, se begrepsnotatet. Jevnlig dialog med studenter og praksisfelt kan bidra til å avdekke slike underrepresenterte temaer.

I rapporten fra prosjektet STEP fra 2022 finner de lignende resultater som Rådet fant gjennom dialogkonferansen, når det gjelder temaer som får for lite oppmerksomhet. I rapporten kommer det fram at «Studentene gir uttrykk for at fordypningen i fag har rustet dem godt til å undervise i de aktuelle skolefagene selv om mange etterlyser mer vekt på fagdidaktikk i undervisningen. Det som bekymrer dem er hva de selv oppfatter som kompetanse de kan forvente å få bruk for i skolen, men som de mener i liten grad er dekket i den utdanningen de er i ferd med å fullføre» (Olsen et al., 2022, s. 22).

Deltakerne opplever at veiledere har en avgjørende rolle i utvikling av profesjonsidentitet og tilhørighet til profesjonsfelleskapet. Veiledningen oppleves som like relevant i overgangen mellom utdanning og yrke.

Overordnet ga dialogkonferansen verdifull innsikt i deltakernes opplevelser av lærerutdanningen. Studentperspektivet utgjør en viktig del av kildegrunnlaget for Rådets anbefalinger om utvidet praksis.

Referanser:

- Bjerke, A. H., Eriksen, E., Rodal, C. & Solem, I. H. (2019). "Oppdrag" i matematikk - om å koble teori og praksis. I *Teoretiske og praktiske kunnskaper i lærerqualifisering – sammenhenger og spenninger* (s. 39–54). Universitetsforlaget.
- Canrinus, E. T., Bergem, O. K., Klette, K. & Hammerness, K. (2017). Coherent teacher education programmes: Taking a student perspective. *Journal of Curriculum Studies*, 49(3), 313–333.
- Ekspertgruppa om lærerrollen. (2016). *Om lærerrollen. Et kunnskapsgrunnlag*. Fagbokforlaget. <https://www.regjeringen.no/contentassets/cce6902a2e3646a09de2f132c681af0e/rapport-om-laererrollen-1.pdf>
- Jenset, I. S., Hammerness, K. & Klette, K. (2019). Talk about field placement within campus coursework: Connecting theory and practice in teacher education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 63(4), 632–650.
- Meld. St. 6 (2019–2020) *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/>
- Olsen, K.R., Wedde, E., Antonsen, Y., Bjerkholt, Brokke, T.H., Gallavara, G., Gilberg, H., Havre, S., Hjordemaal, F.R., Jakhelin, R., Madsen, J., Sandsmark, J. & Stenseth, A.M. (2022). *Lærerstudenters forventninger til arbeidet som profesjonelle lærere i skolen: Resultater fra en spørreundersøkelse i regi av NFR-prosjektet STEP: Partnerskap for bærekraftig overgang fra lærerutdanning til yrke*. Universitetet i Sørøst-Norge <https://hdl.handle.net/11250/3028158>

Fra data til anbefalinger – Rådets arbeid med oppdraget

Anbefalingene fra Faglig råd for Lærerutdanning 2025 baserer seg på tre ulike kunnskapskilder og datagrunnlag, samt en tekst som søker å ramme inn begrepet *utvidet praksis*. Ulike datatyper utgjør de tre kunnskapskildene:

1. Et datamateriale i form av eksempler. Disse er innrapportert fra institusjonene, noen ganger med lenker til nettsider eller med vedlegg, og utgjør dermed et korpus av *selvrapportering og dokumentdata*. Av de ca. 100 eksemplene i det totale datakorpuset er det foretatt et hensiktsmessig utvalg som ivaretar relevans og bredde.
2. Et datamateriale i form av notater fra dialogseminar med studenter og noen lærerutdannere og lærere i tidlig yrkesfase. Dette er data som gjenspeiler deltakernes egne forventninger, inntrykk og opplevelser, det er altså snakk om persepsjonsdata. Notatet er en narrativ fortetning og fortolkning av de mange stemmene på seminaret og gir seg ikke ut for å være en komplett representasjon.
3. Et datamateriale i form av en [litteraturgjennomgang](#) (41 studier) utført av Kunnskapssenter for utdanning (KSU). Litteraturgjennomgangen er en tematisk kategorisering av fagfelleverderte internasjonale studier med relevans for Rådets oppdrag.

De to første kildene gir *primærdata* for anbefalingene. Dette er nye data samlet inn og analysert av Rådet med et spesielt formål. KSUs oversikt er *sekundærdata*. Det betyr at dette materialet er samlet inn av andre enn Rådet. Sekundærdata rammer inn anbefalingene i en større og til dels internasjonal kontekst, men ingen av anbefalingene er direkte utledet av sekundærdataene. KSUs rapport er heller ingen kvalitetsvurdering av den omtalte forskningen, men indikerer hvordan praksisdimensjonen ved lærerutdanningene kan komme til uttrykk på ulike måter.

I tillegg til å bruke de tre kunnskapskildene og datatypene har Rådet utformet et konseptuelt notat om utvidet praksis. Siden begrepet ikke er forskningsmessig eller teoretisk utviklet eller definert, har Rådet søkt å tilnærme seg det gjennom dimensjonene *arena*, *form* og *tid*. Vi har også gått induktivt til verks gjennom å knytte begrepet til det samlede datakorpuset for å eksemplifisere det og antyde hvordan det kan brukes praktisk. I tillegg er notatet forankret i Rådets oppdrag, tidligere arbeid med både [partnerskap](#) og [bachelor- og masteroppgaver](#), samt enkelte teoretiske begreper vi mener har forklaringskraft (for eksempel tredje rom og grensekryssing). Slik kan begrepsnotatet ses i både et læringsperspektiv og et studentaktivt perspektiv, og det kan fungere som en teoretisk linse for å analysere utvidelse av praksis og å kunne gi underbygde anbefalinger.

I møte med ulike typer empiriske data lages gjerne analytiske kategorier. For eksempel kan de innhentede beskrivelser fra institusjonene (1) tilordnes kategorier ut fra et organisasjonsperspektiv (for eksempel skalerbarhet/re-kontekstualisering, nytenkning). Data fra dialogseminaret (2) kan tilordnes kategorier ut fra et kompetanseperspektiv og studentperspektiv (for eksempel typen utdanning, behov og mestringsopplevelse). KSUs rapport er inndelt i temaer (for eksempel simuleringer, samarbeid).

Metaforisk uttrykt kan vi se på fenomenet – utvidet praksis – som et prisme. Når vi belyser prismet (fenomenet), brytes lyset (våre data og kunnskapskilder) slik at vi bedre forstår hva fenomenet består av. Samtidig har vi søkt å holde på en enhetlig tilnærming gjennom å ta utgangspunkt i begrepsnotatets innramming av utvidet praksis. De mange kategoriene har vært brukt analytisk i fortolkningen av data, men kommer ikke automatisk til syne i anbefalingene. Disse kunne vært gruppert på ulike måter (for eksempel etter tema), men inngår i den endelige strukturen for anbefalingene som Rådet har valgt: arenaer og med tilhørende tiltak fra ulike aktører/institusjoner.

Rådets arbeid med utvidet praksis kan også illustreres mer sekvensielt. En slik illustrasjon vil framstå mer kausal enn den mer utforskende tilnærmingen Rådet har arbeidet etter, der vi stadig har vekslet mellom anbefalinger og datagrunnlag. Men illustrasjonen (nedenfor) er ment å vise hvordan vi har tilstrebet en indre sammenheng og logikk mellom strategien [Lærerutdanning 2025](#), oppdraget om praksis, og sluttproduktet i form av anbefalinger.

